

تبیین الگوی توسعه سیاسی در ایران با تأکید بر شاخص‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

سیدحسین میرخلیلی^۱

حسین ابوالفضلی^{۲*}

علی صالحی فارسانی^۳

چکیده

هدف: موضوع توسعه سیاسی مبتنی بر الگوی پیشرفت اسلامی- ایرانی و تأثیر آن در افزایش کارآمدی نظام جمهوری اسلامی ایران از اساسی‌ترین دغدغه‌ها و برنامه‌های پیشرفت در دوره دوم انقلاب اسلامی است. بر این اساس هدف این مقاله تبیین الگوی توسعه سیاسی با تأکید بر شاخص‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت می‌باشد.

روش‌شناسی پژوهش: روش تحقیق در این مقاله پیمایشی توصیفی- تحلیلی بوده و نمونه آماری آن، ۳۰۷ نفر از صاحب‌نظران و خبرگان الگوی اسلامی ایرانی است. برای سنجش اعتبار و روایی ابعاد و مؤلفه‌ها از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده و نتایج سنجش آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۹۲ درصد قابلیت اطمینان به دست آمده است.

یافته‌ها: نتایج مطالعه نشان داده است که الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی دارای ۱۰ مؤلفه اصلی است که برخی از آنها عبارتند از: اقتدار درونی، آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی، داشتن چشم‌انداز اداری و سازمانی.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های تحقیق مؤلفه‌های اقتدار درونی، آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی، چشم‌انداز اداری- سازمانی، ابتناء بر عدالت و معنویت و ابعاد فردی به‌عنوان مؤلفه‌های تبیین کننده الگوی سیاسی پیشرفت، بیش از سایر مؤلفه‌ها مورد تأکید قرار گرفته و بیشترین تأثیر را در الگوی توسعه سیاسی دارند.

کلیدواژه‌ها: توسعه سیاسی، اندیشه سیاسی، تبیین الگوی توسعه سیاسی، الگوی سیاسی اسلامی- ایرانی پیشرفت

Email: mirkhalili1360@yahoo.com

۱- دانشجوی دکترای رشته علوم سیاسی، دانشکده حقوق،
الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

Email: hosainabolfazly47@yahoo.com

۲- استادیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد
سمنان، سمنان، ایران (نویسنده مسئول)

Email: ali_salehi62@yahoo.com

۳- استادیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد
سمنان، سمنان، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۱۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۰۷

مقدمه

تجربه توسعه ایران در قرن بیستم در میان کشورهای در حال توسعه یک تجربه منحصر به فرد است. ایران در طول یک قرن، دو انقلاب اجتماعی را تجربه کرده است. انقلاب مشروطه را در شرایطی تجربه کرد که از جمله اولین حرکتها در نوع خود در میان کشورهای در حال توسعه بوده است. انقلاب اسلامی را نیز در شرایطی تجربه کرد که بیش از یک دهه از رشد اقتصادی بالا برخوردار بود. پس از انقلاب نیز با تغییر گفتمان سیاسی، همچنان به دنبال دستیابی به الگوی توسعه درونزای متناسب با مجموعه شرایط (اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، جغرافیایی، نظامی و...) است (زمانی، ۲۰۱۳). بر این اساس، مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت اقدام به تدوین سندی با همین عنوان پیشرفت نموده است (مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، ۲۰۱۷). اما توسعه سیاسی چیست و روند آن در ایران چگونه بوده است. همچنین بر مبنای الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، چه الگوی توسعه‌ای می‌توان برای کشور ترسیم نمود؟

بی‌گمان هر کشوری بر مبنای شرایط تاریخی، سیاسی-اجتماعی و اقتصادی خود، تجربه‌ای منحصر به فرد را در گذار به پیشرفت و ترقی طی می‌کند. به خصوص کشوری انقلابی چون ایران که دل مشغول ارائه و دستیابی به یک الگوی پیشرفت مختص به شرایط متمایز انسانی، فرهنگی و دینی خود است. بنابراین مسأله اساسی مقاله حاضر این است که الگوی توسعه سیاسی ایران با استناد به الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت چه می‌باشد و با توجه به اسناد فرادستی نظام از جمله سند چشم‌انداز، قانون اساسی و برنامه‌های توسعه، راهبردهای دستیابی به توسعه سیاسی در ایران چیست؟

مسئله توسعه‌ی سیاسی و تحقیق درباره آن و تأثیر آن در افزایش کارآمدی نظام جمهوری اسلامی ایران از اساسی‌ترین دغدغه‌های اندیشمندان در حوزه علوم سیاسی کشور است. نظام سیاسی فراتر از همه چیز، سازوکاری برای تصمیم‌گیری است. حال، برای آنکه نظام سیاسی تصمیم‌گیری مطلوبی را داشته باشد نیازمند لوازمی است که از آن به‌عنوان شاخص‌های توسعه سیاسی نام‌برده شده است. الگوهای مختلف برنامه‌ریزی می‌توانند از نظر ساخت الگو دارای تفاوت‌های چشمگیری باشند. هر چند روش‌های تکنیکی محاسبات و برآوردها در تمام الگوهای برنامه‌ریزی دارای تشابه‌های بسیار است اما باید تأکید کرد آنچه یک الگوی برنامه‌ریزی را از الگویی دیگر متمایز می‌سازد، ساخت کلی الگو است به‌طوری که مشخص می‌سازد چه مسائلی به‌طور مستقیم در الگو مورد نظر قرار گرفته و حصول به چه اهداف مشخصی مورد توجه بوده است. از اینجا است که در هر نظام برنامه‌ریزی، تدوین و انتخاب الگوی مناسب دارای جایگاه ویژه و بسیار با اهمیتی است (عظیمی، ۱۹۹۷: ۴۲). امروزه تهاجم بر اصل حیات اجتماعی اسلام، توسط مدل‌ها صورت می‌گیرد. تهاجم عینی به‌وسیله تصمیم‌گیری اجتماعی واقع می‌شود. به عبارت دیگر هر جامعه‌ای مسئولیتی برای تصمیم‌گیری کل جامعه دارد که آنها درباره‌ی کل مقدرات جامعه، تصمیم‌گیری می‌کنند اما تصمیم‌سازی برای تصمیم‌گیران به‌وسیله مدل‌ها انجام می‌گیرد (حسینی، ۲۰۰۱: ۱۲۹). لذا با توجه به وجود نقاط افتراق و اشتراک پیشرفت اسلامی با توسعه‌ی غربی و تأثیر مبانی معرفتی در نوع پیشرفت (خامنه‌ای)، ضروری و حیاتی بودن (خامنه‌ای، ۲۰۰۷/۰۴/۲۲) دستیابی به الگوی توسعه اسلامی-

ایرانی از دو جهت کاملاً برجسته می‌باشد: اول - تضمین‌کننده دستیابی به رشد، تعالی و حیات طیبه. الگوی توسعه اسلامی - ایرانی به‌عنوان قابلیت انحصاری ادیان الهی در مقابل نظام‌های سرمایه‌داری غرب با هدف دستیابی به سمت حیات طیبه و زندگی گوارا (خامنه‌ای، ۲۰۰۴/۰۳/۲۱) و نیز در مقابل افکار غیراسلامی مبنی بر تجویز کنار گذاشتن عدالت به‌عنوان ارزشی درجه‌دو در دوره‌ای از مسیر حرکت جامعه اسلامی؛ (خامنه‌ای، ۱۹۹۵/۰۸/۳۰ و ۲۰۰۵/۰۸/۳۰) تضمین‌کننده دستیابی به رشد، تعالی و حیات طیبه می‌باشد (خامنه‌ای، ۱۳۷۰/۰۸/۰۱) دوم - مقدمه فراگیری اسلام در جهان. با تداوم، توسعه و فراگیر نمودن این رویکرد و مدل کارآمد در محیط داخلی و بین‌المللی (خامنه‌ای، ۲۰۰۵/۰۵/۰۸ و ۲۰۰۴/۰۹/۱۵) با ترکیبی متوازن و سازگار با عنوان توسعه - عدالت محوری دارای قابلیت ایجاد الگویی کارآمد برای همه کشورهای اسلامی به‌عنوان منطق، استراتژی و نوآوری نظام جمهوری اسلامی در مقابل سیاست‌های اقتصادی ناعادلانه دنیا مبتنی بر توسعه محوری (خامنه‌ای، ۲۰۰۸/۰۸/۲۳) در راستای الگوسازی نظریه‌ی سیاسی اسلام در دنیا (خامنه‌ای، ۲۰۰۱/۱۱/۱۱) مقدمه فراگیری اسلام در جهان فراهم می‌باشد.

اهمیت این تحقیق و کاربرد اصلی آن شناسایی عوامل اساسی تأثیرگذار، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های طراحی الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی از منظر توسعه سیاسی است. از این جهت که با شناسایی و نظارت بر این عوامل نهاد سیاسی می‌تواند به پیاده‌سازی موفقیت‌آمیز الگوی پیشرفت اطمینان داشته باشد؛ بنابراین هر فعالیتی که احزاب و نهادهای سیاسی و حاکمیتی در پیاده‌سازی الگوی پیشرفت انجام می‌دهند، باید پیشاپیش بررسی شده و برنامه‌ریزی برای عملکرد مطلوب و مناسب در عوامل موفقیت در طراحی الگوی پیاده‌سازی پیشرفت ایرانی اسلامی از منظر توسعه سیاسی را انجام داده باشد. الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی به‌عنوان رهیافتی جدید و با ارزش در کنار سایر راهبردهای توسعه و رشد سیاسی اهمیت یافته و نظام اسلامی را به فکر طراحی و پیاده‌سازی برنامه‌های مرتبط با آن انداخته تا از مزایای بالقوه آن بهره‌جویی کند. الگو نقشه جامعی برای حرکت در مسیر تعالی است و از این‌رو بررسی ابعاد و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر الگوی پیشرفت و توسعه با تأکید بر اسلامی و ایرانی بودن از اهمیت بالایی برخوردار است. بررسی آثار و پیامدهای توسعه در کشور ما نشان می‌دهد که توسعه به سبک غربی از یک سو نتوانسته باعث توسعه و پیشرفت کشور گردد و از سوی دیگر نیز باعث کم‌رنگ شدن ارزش‌های اسلامی ایرانی نیز شده است. دلیل این امر را باید در تفاوت بین مبانی، اقتضائات و غایات توسعه با مبانی و غایات جامعه‌ی اسلامی ایران جستجو کرد.

روش پژوهش

این تحقیق از بُعد هدف کاربردی است، تحقیق کاربردی با استفاده از زمینه و بستر شناختی و معلوماتی که از تحقیق در ارتباط با الگوی پیشرفت ایرانی - اسلامی فراهم می‌شود، برای رفع نیازمندی‌ها سازمانی و اجرایی شدن راهبردها و الگوهای مورد مطالعه در این مقاله مورد استفاده قرار می‌گیرد (حافظ‌نیا، ۲۰۰۹). هدف از بُعد کاربردی در این تحقیق، چاره‌اندیشی برای حل مسائل و مشکلات و گام‌های اجرایی و تحول

آفرینی با رسیدن به الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی در کشور است. نتایج تحقیقات کاربردی، تصمیم‌گرا و در راستای حل مسائل است (خلیلی شورینی، ۲۰۱۰: ۷۸). از آنجا که به تشریح و توصیف عینی، عوامل مؤثر بر شناسایی مؤلفه‌های الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی می‌پردازد، از نظر ماهیت و روش تحقیق، توصیفی (غیرآزمایشی) است. در این تحقیق روابط بین ابعاد و مؤلفه‌های الگوی مفهومی مطالعه می‌شود. لذا می‌توان آن را از نوع همبستگی به حساب آورد.

جامعه آماری در بخش کمی تحقیق در مرحله اول تمامی کسانی هستند که در خصوص الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی و توسعه سیاسی ایران از منظر اسلام صاحب‌نظر و پژوهشگر هستند.

روش و حجم نمونه در بخش کمی: در این تحقیق جهت نمونه‌گیری از روش تصادفی طبقه‌ای (متناسب با حجم) استفاده می‌شود. در نمونه‌گیری طبقه‌ای، واحدهای جامعه مورد مطالعه در طبقه‌هایی که از نظر صفت متغیر همگن‌تر هستند، گروه‌بندی می‌شوند تا تغییرات آنها در درون گروه‌ها کمتر شود. پس از آن از هر یک از طبقه‌ها تعدادی نمونه به صورت تصادفی انتخاب می‌شود. معمولاً برای طبقه‌بندی واحدهای جامعه، متغیری به عنوان ملاک در نظر گرفته می‌شود که با صفت متغیر مورد مطالعه بستگی داشته باشد (ترز ال بیکر، ۲۰۱۰)؛ و در ارتباط با حجم نمونه نیز، با عنایت به جامعه مورد مطالعه در این تحقیق و نظر به این که جامعه مورد نظر محدود می‌باشد (حجم کلی جامعه برابر با ۱۲۰۰ نفر)، برای تعیین اندازه نمونه آماری تحقیق کنونی از فرمول زیر استفاده گردیده است (مؤمنی و فعال قیومی، ۲۰۱۲):

$$n = \frac{NZ^2P(1-P)}{d^2(N-1) + Z^2P(1-P)}$$

در فرمول بالا Z توزیع استاندارد بود که در سطح ۹۵ درصد برای ۱/۹۶ می‌باشد. p و d به ترتیب نسبت‌های موفقیت و عدم موفقیت هستند و برای این که اندازه نمونه به بیشترین مقدار ممکن افزایش یابد، مقادیر هر یک از آنها را ۰/۵؛ و ۰/۰۵ در نظر خواهیم گرفت. N جامعه آماری و n اندازه نمونه خواهد بود و دقت نمونه نیز معادل ۵ درصد و ضریب اطمینان ۹۵ درصد منظور شده و با توجه به فرمول فوق اقدام به محاسبه حجم نمونه شده است.

جدول ۱: جامعه و نمونه آماری تحقیق

طبقات جامعه	تعداد جامعه (N)	تعداد نمونه (n)
دانشگاهیان و پژوهشگران	۲۴۰	۶۰
مدیران و برنامه‌ریزان اجرایی الگوی پیشرفت	۳۵۰	۹۰
رؤسای و اعضای ارشد احزاب سیاسی	۱۸۵	۵۰
فقها و روحانیون متنفذ سیاسی	۴۲۵	۱۱۰
مجموع	۱۲۰۰	۳۱۰

لذا در این تحقیق با توجه به موارد ذکر شده و محاسبات به عمل آمده به وسیله فرمول حجم نمونه عبارت است از:

$$n = \frac{1200 \times (1.96^2) \times 5 \times 5}{1200 \times 0.5^2 + (1.96^2) \times 5 \times 5} = \frac{1152/48}{3/96} = 291$$

با این توصیف، نمونه مورد مطالعه در این تحقیق ۳۱۰ نفر است که قریب ۲۵ درصد جامعه آماری را در برمی گیرد. افزایش نمونه نسبت به فرمول به دلیل جبران خطای پرتی پرسشنامه و پوشش دادن پرسشنامه‌های مخدوش و همچنین خطاهای کدگذاری و نظایر آن می باشد. از این تعداد ۳۰۷ پرسشنامه عودت داده شد و مورد تحلیل قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری شده نیز از طریق نرم‌افزارهای متداول نظیر «اس پی اس اس»، «لیزرل» و نظایر آن استفاده گردیده است. در این تحقیق از آزمون آلفا برای این مسئله استفاده شد و نتایج نشان داد که با ۹۲ درصد اطمینان می‌توان به میزان همسازی درونی گویه‌ها اطمینان نمود.

مبانی پژوهشی و نظری

در زمینه‌ی بررسی رابطه‌ی تعاملی میان دو متغیر توسعه سیاسی و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، پیشینه‌ی پژوهشی اندکی وجود دارد، ولی تألیفات فراوانی به‌طور جدا از هم و پراکنده منتشر شده است. بنیان و ماهیت تحقیقات در الگوی اسلامی از منابع داخلی کتاب‌ها و مقاله‌های فارسی است. از زمان ارائه‌ی ایده و طرح الگوی اسلامی ایرانی تاکنون، پژوهش‌ها و تحقیقات گسترده‌ای در حال انجام است. برگزاری همایش‌های سالیانه و چاپ کتاب‌ها و ویژه‌نامه‌هایی با هدف تولید علم و دانش و هم‌افزایی علمی نیز توسط مرکز الگوی اسلامی ایرانی صورت گرفته است، اما در مورد مفهوم توسعه و توسعه سیاسی می‌توان به استنادات ذیل اشاره کرد (عیوضی، ۲۰۱۷).

اخوان کاظمی و همکاران در سال ۲۰۱۸ در مقاله‌ای با عنوان «روند پژوهی فرایند توسعه سیاسی در ایران معاصر» تحولات عمده سیاسی در تاریخ معاصر ایران را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده‌اند که با وجود زمان‌بر بودن دست‌یابی به فرایند توسعه سیاسی، به علت فراهم شدن تدریجی زیربنای توسعه و نهادینگی آن پس از انقلاب اسلامی تاکنون، امکان بازگشت به اقتدارگرایی و شکل‌گیری امواج ضد توسعه‌ای در آینده در جامعه ایرانی به کمترین حد خود رسیده است (نیکونهاد، ۲۰۱۸). نظری و عیوضی در سال ۲۰۱۷ در مقاله‌ای با عنوان «توسعه سیاسی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت»، راهکارهای مطلوب توسعه سیاسی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت به‌منظور بهبود روند توسعه سیاسی در کشور را مطرح کرده‌اند. آنها نتیجه گرفته‌اند که مواردی چون توجه به قانون، تغییر الگوی آموزش از سطوح پایه، توسعه فعالیت‌های حزبی و خودشناسی بر پایه مصادیق توسعه سیاسی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت که عبارتند از عزت، کرامت، بصیرت، پاسخ‌گویی و مسئولیت‌پذیری؛ راهکارهای مطلوبی به‌شمار می‌آیند که می‌توانند روند توسعه سیاسی

در کشور را بهبود بخشند (عیوضی، ۲۰۱۷). فرهادی در سال ۲۰۱۶ در مقاله‌ای با عنوان «بررسی رابطه بین شاخص‌های توسعه سیاسی و گرایش به سمت اسلام افراطی در آسیای مرکزی (مطالعه موردی: گرایش به گروه داعش)» در صدد بررسی رابطه بین شاخص‌های توسعه سیاسی و گرایش به سمت اسلام افراطی در آسیای مرکزی است. وی در این تحقیق با رجوع به آمار و ارقام شاخص‌های توسعه سیاسی منتشر شده در سایت مؤسسه مطالعات بین‌المللی فنلاند (۲۰۱۵)، پنج کشور مشترک‌المنافع قزاقستان، ازبکستان، ترکمنستان، قرقیزستان و تاجیکستان را در موضوع توسعه سیاسی مورد مقایسه قرار داده است (فرهادی، ۱۳۹۵).

عبداللهی و راد (۲۰۰۹) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی روند تحول و موانع ساختاری توسعه سیاسی در ایران (۱۳۸۲-۱۳۰۴)» به این پرسش‌ها پاسخ داده‌اند که توسعه سیاسی در مفهوم توسعه مشارکت و رقابت سیاسی، طی شش مقطع زمانی متوالی از سال ۱۳۰۴ تا سال ۱۳۸۲ چه روندی را در ایران طی کرده و چه فراز و فرودی را پشت سر گذاشته است؟ همچنین در این دوره، توسعه سیاسی در کشور با چه موانع و چالش‌های جدی مواجه بوده است؟ نتایج نشان داده که توسعه سیاسی ایران در دوره معاصر، روندی همراه و روبه رشد نداشته است. در عوض با فراز و فرود و رفت و برگشت همراه بوده است؛ طوری که در این سیر زیگزگی، به‌طور مشخص سه دوره انقباضی (۱۳۲۰-۱۳۰۴، ۱۳۵۷-۱۳۶۰ و ۱۳۸۲-۱۳۷۶) و سه دوره انبساطی (۱۳۳۲-۱۳۲۰، ۱۳۶۰-۱۳۵۷ و ۱۳۷۶-۱۳۸۲) را به‌طور متناوب پشت سر گذاشته است. بدیهی است قبض و بسط توسعه سیاسی، به سبب وجود موانع و چالش‌هایی بوده که در این مدت نسبتاً طولانی، در برابر پویا و بالندگی آن مقاومت کرده‌اند. از اهم این موانع، از جمله ضعف جامعه مدنی و حاکمیت دولت رانتیر قابل ذکر است. قراین و شواهد تاریخی حاکی از این حقیقت است که هرگاه در دوره‌ای دولت خصلت تحصیلدار پیدا کرده و مستقل و بی‌نیاز از مالیات مردم گشته و از تمرکز قدرت برخوردار شده، همواره عرصه را برای فعالیت سازمان‌های جامعه مدنی تنگ‌تر کرده و در نتیجه مانع‌گیری و استقرار توسعه سیاسی شده است. عکس این قضیه نیز فرصت تاریخی مناسب برای رشد و بالندگی جامعه مدنی و به تبع آن توسعه سیاسی کشور را به ارمغان آورده است (راد، ۲۰۰۹). محمدرحیم عیوضی (۲۰۰۶) در کتابی با عنوان «مشارکت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران» کوشیده است تا با بهره‌گیری از دو نظریه جامعه شناختی کارکردگرایی و مبادله، وضعیت مشارکت سیاسی در ایران را پس از پیروزی انقلاب بررسی کند. نویسنده با اشاره به اینکه مشارکت سیاسی، تنها شرکت پرشور در انتخابات و در زمان برگزاری آن نیست، بلکه امری مستمر و ساری و جاری در زمان و مکان است، توجه به دو عنصر مسئولیت‌پذیری و آگاهی را از جانب مردم و حکومت، امری مفید برای مشارکت سیاسی می‌داند و تصریح می‌کند به جهت ماهیت و ساختار اسلامی و مردمی حکومت و اعتقاد و توجه عمیق به آرای مردم و نقش اصلی آنان در اداره جامعه، میزان آگاهی و مسئولیت‌پذیری مردم، رشد قابل توجهی داشته است، اما آنچه با این رشد هماهنگ نبوده است، از طرف مقابل یعنی حکومت‌کنندگان بوده است (عیوضی، ۲۰۰۶).

حسین بشیریه در سال ۲۰۰۱ در کتابی با عنوان «موانع توسعه سیاسی در ایران» مباحثی درباره موانع تاریخی و ساختاری توسعه سیاسی در ایران مطرح نموده و تلاش کرده تا تفسیری نظری از خطوط اصلی تاریخ سیاسی معاصر ایران با تأکید بر دوران پهلوی عرضه نماید. استدلال اصلی کتاب آن است که تکوین ساخت دولت مطلقه مدرن همراه با چندپارگی اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و حکومت پدرسالارانه، موانع اصلی توسعه سیاسی ایران بوده است (بشیریه، ۲۰۰۱).

در ارتباط با الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، پژوهش‌هایی انجام شده که به برخی از آنها اشاره می‌شود: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت بهار ۲۰۱۹ مطالعات پشتیبان الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت - آرمان‌ها و رسالت پیشرفت اسلامی ایرانی را مورد توجه قرار داده است. مبنایی‌ترین ارزش‌ها، نیل به خلافت الهی و حیات طیبه است. اهم ارزش‌های تشکیل دهنده حیات طیبه عبارتند از: معرفت به حقایق، ایمان به غیب، سلامت جسمی و روانی، ولایت مداری، مدارا و همزیستی با هموعان، رحمت و اخوت با مسلمانان، مقابله مقتدرانه با دشمنان، بهره‌برداری کارآمد و عادلانه از طبیعت، تفکر و عقلانیت، آزادی مسئولانه، انضباط اجتماعی و قانون‌مداری، عدالت همه جانبه، تعاون، مسئولیت‌پذیری، صداقت، نیل به کفاف، استقلال، امنیت و فراوانی. از این‌رو، در این نوشتار کوتاه به صورت بسیار فشرده به این پرسش پاسخ داده شده که نظام آرمان‌های اجتماعی الگو مبتنی بر مبانی نظری اسلامی چیست؟ روش دستیابی به منطق طبقه‌بندی ارزش‌ها، روش استدلال عقلی بر اساس مبانی است و روش دستیابی به مبانی و ارزش‌ها، استناد به کتاب، سنت و عقل به روش اجتهادی است.

الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در اندیشه امام خمینی(ره) عنوان رساله مهدی افخمی اردکانی (۲۰۱۱) سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که: «آیا اندیشه و سیره‌ی نظری و عملی امام خمینی(ره) به‌عنوان اندیشمند مذهبی نوگرای اعتدالی می‌تواند الهام‌بخش تدوین الگوی مذکور باشد یا خیر؟» به دنبال یافتن مبانی، شاخصه‌ها و ویژگی‌های اصلی پیشرفت در اندیشه‌ی امام، ضمن بیان مسئله و ادبیات تحقیق و بررسی و نقد الگوهای اصلی و اصطلاحاً تک خطی پیشرفت غربی، نگاه نقادانه‌ی امام به کلیت غرب تبیین گردیده است.

الگوی توسعه سیاسی در جمهوری اسلامی ایران عنوان رساله حمید ابه‌جی (۲۰۱۳) است. سؤال اساسی این است که بعد از گذشت سه دهه، این انقلاب در مقابل نفی نظریه‌های نوسازی غربی و رد نظریه توسعه مدرنیستی به سبک غرب چه الگویی از توسعه سیاسی را طراحی و عمل نموده است؟ چارچوب نظری توسعه سیاسی در جمهوری اسلامی کدام است؟ و از نظر کارکردی چه عملکردی توسعه سیاسی در طول حیات خود داشته است؟ و آنچه تعادل این نظام را حفظ کرده و باعث تداوم آن شده چیست؟ در قانون اساسی، توزیع قدرت سیاسی، انتخابات، مشارکت مردم، گردش خواص، شریعت، کرامت انسان و تحزب به‌عنوان مهم‌ترین نمادهای توسعه سیاسی کارسازی شده است.

عنوان پایان‌نامه علی‌اصغر نصیری (۲۰۱۰) توسعه سیاسی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای بوده که سؤال اصلی آن عبارت است از: الگوی توسعه سیاسی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای چیست و چه مؤلفه‌ها و

شاخص‌هایی دارد؟ این پژوهش با استفاده از روش توصیفی و تحلیلی انجام می‌شود و با استفاده از تکنیک اسنادی و گردآوری اطلاعات به آزمون فرضیه پرداخته می‌شود و از منابع، کتاب‌ها، مقاله‌ها به‌عنوان منابع استفاده کرده است و مبنا را تحلیل بیانات و تقریرات دیدگاه‌های آیت‌الله خامنه‌ای از منظر توسعه سیاسی قرار داده است.

تحقق توسعه سیاسی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت عنوان مقاله حسن عزیزی، اسماعیل شفیعی، علیرضا گلشنی (۲۰۱۸) است. سؤال‌های مقاله عبارتند از: شاخص‌های توسعه سیاسی مبتنی بر شریعت اسلامی کدامند؟ هدف پژوهش حاضر این است که ضرورت و اهمیت توسعه سیاسی را در چهارچوب الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت مورد تأکید قرار دهد و اصول و مبانی و چگونگی تحقق آن را ترسیم کند. چالش‌ها و الزامات پیاده‌سازی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت عنوان مقاله مصطفی جعفر پیشه‌فرد، محمدسعید جبل عاملی (۲۰۲۰) است که با سؤال چالش‌های پیاده‌سازی الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی کدام است؟ تدوین شده است. در این مقاله بازیگران اصلی در دو گروه عمده کارگزاران نظام اسلامی و مردم قرار می‌گیرند و دو رکن مهم کارگزاران نظام اسلامی و مردم را در کنار رکن سوم یعنی نظام اسلامی شکل می‌دهند. در این مقاله با بهره‌گیری از سیره علوی علیه‌السلام و منابع اسلامی رویکرد تلفیقی مرکب از رویکردهای تحلیلی و استنباطی، چالش‌ها و الزامات اساسی که متوجه بیان جایگاه و رابطه متقابل سه رکن به هم پیوسته نظام اسلامی، کارگزاران نظام و مردم است، بیان و تحلیل می‌شود. نتایج حاصل می‌تواند هم در مرحله نهایی‌سازی سند الگو، به‌عنوان تدابیر اساسی و سیاست‌های کلان و هم در مرحله پیاده‌سازی آن مورد توجه قرار گیرد.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در پژوهش حاضر برای توصیف و تجزیه و تحلیل داده‌ها از فنون آماری نظیر توزیع فراوانی‌ها، اندازه‌های گرایش‌های مرکزی و پراکندگی داده‌ها برای سازماندهی، تلخیص و توصیف ویژگی‌های مجموعه داده‌های به‌دست آمده و تحلیل داده‌های جمعیت‌شناختی از نرم‌افزار Spss و برای تحلیل استنباطی داده‌ها از نرم‌افزارهای spss و Lisrel استفاده شده است. در ادامه نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش که پشتوانه اصلی آن به مرور ادبیات تحقیق و یافته‌های نظرات خبرگان برمی‌گردد در قالب نتایج حاصل از پیمایش در چند بخش به شرح زیر مورد ملاحظه قرار گرفته است.

تحلیل توصیفی و ویژگی‌های جمعیت‌شناسی

الف) یافته‌های توصیفی

جمعیت‌شناختی:

جنسیت: از تعداد ۳۰۷ نفر از پرسش‌شوندگان گروه نمونه، تعداد ۲۳۷ نفر (۷۷/۲ درصد) را مردان و تعداد ۷۰ نفر (۲۲/۸ درصد) را زنان تشکیل می‌دادند.

وضعیت تأهل: از تعداد ۳۰۷ نفر نمونه پاسخگو، ۴۴ نفر (۱۴/۳) از پاسخ‌گویان مجرد و ۲۶۳ نفر (۸۵/۷) دیگر از آنان متأهل بودند.

سن: از تعداد ۳۰۷ نفر پرسش‌شوندگان گروه نمونه، تعداد ۳۸ نفر (۱۲/۴) دارای ۲۰-۳۰ ساله، تعداد ۱۴۴ نفر (۴۶/۹) ۳۱-۴۰ ساله، تعداد ۸۸ نفر (۲۸/۷) ۴۱-۵۰ ساله، تعداد ۳۲ نفر (۱۰/۴) ۵۱-۶۰ ساله، و ۵ نفر (۱/۶) ۶۱-۷۰ ساله بودند.

تحصیلات: نتایج تحقیق نشان داده است که، تعداد ۱ نفر (۰/۳) از پاسخ‌گویان دارای مدرک تحصیلی دیپلم، تعداد ۵۵ نفر (۱۷/۹) دارای مدرک تحصیلی کارشناسی، تعداد ۱۰۰ نفر (۳۲/۶) دارای مدرک کارشناسی ارشد، تعداد ۱۹ نفر (۶/۲) دانشجوی کارشناسی ارشد، ۴۷ نفر دانشجوی دکترا، ۶۴ نفر دارای مدرک دکترا و ۱۹ نفر نیز دارای مدرک حوزوی بودند.

رشته تحصیلی: نوع رشته تحصیلی ۸۹ نفر (۲۹) از پاسخ‌گویان رشته‌های علوم اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، ۳۶ نفر (۱۱/۷) رشته‌های ادبیات و علوم انسانی، ۱۰ نفر (۳/۳) علوم پایه، ۶۶ نفر (۲۱/۵) درصدهای علوم مهندسی، ۵ نفر (۱/۶) پزشکی، ۱۸ نفر (۵/۹) حقوق، ۵۱ نفر (۱۶/۶) مدیریت، ۵ نفر (۱/۶) روانشناسی، ۴ نفر (۱/۳) زبان و ادبیات انگلیسی و ۱۱ نفر حوزوی (۳/۶) درصدهای بودند.

سمت شغلی: از تعداد ۳۰۷ نفر پرسش‌شوندگان گروه نمونه، سمت شغلی ۳۰ نفر (۹/۸) مدیر کل، ۶۵ نفر (۲۱/۲) کارشناس، ۳۷ نفر (۱۲/۱) رئیس اداره، ۱۹ نفر (۶/۲) معاون مدیر کل، ۱۶ نفر (۵/۲) عضو هیأت علمی، ۱۵ نفر (۴/۹) مشاور، ۱۶ نفر (۵/۲) کارشناس مسئول، ۱۲ نفر (۳/۹) معاون وزیر می‌باشند. همچنین ۳۳ نفر (۲۰/۸) گزینه سایر را مشخص کرده بودند.

سنوات خدمتی: سنوات خدمتی ۹۷ نفر (۳۱/۶) از پاسخ‌گویان ۱۰-۱ ساله، ۱۱۳ نفر (۳۶/۸) ۲۰-۱۱ ساله، ۷۴ نفر (۲۴/۱) ۳۰-۲۱ ساله، و ۱۰ نفر (۳/۳) ۴۰-۳۱ ساله بود.

نتایج میانگین و انحراف استاندارد مؤلفه‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

در پژوهش حاضر از آزمون میانگین^۱ و انحراف استاندارد^۲ برای ارزیابی مؤلفه‌ها و گویه‌های مورد سنجش آن استفاده شده است. میانگین گویه‌ها بر اساس سه دامنه امتیازی کم (۱-۲/۵۹)، متوسط (۳/۵۹-۲/۶۰) و زیاد (۳/۶۰-۵) مورد سنجش قرار گرفته است.

مؤلفه ابتناء بر عدالت و معنویت

نتایج جدول شماره (۱) نشان می‌دهد که به جزو گویه شماره ۵ (به نظر شما تا چه اندازه الگوی ایرانی اسلامی بر پایه عدالت محوری و معنویت‌گرایی قرار گرفته است؟) که در دامنه متوسط (۳/۵۹-۲/۶۰) قرار

1. Mean

2. Std. Deviation

گرفته است؛ میانگین سایر گویه‌ها در دامنه زیاد (۵-۳/۶۰) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه ابتناء بر عدالت و معنویت پاسخ‌گویان برابر با (Mean=۴/۲۱ و SD=۰/۵۰۶) می‌باشد که در سطح زیاد و مناسبی قرار دارد. در واقع این نتیجه نشان می‌دهد که از دید پاسخ‌گویان مؤلفه «ابتناء بر عدالت و معنویت» در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی کشور مبتنی بر الگوی اسلامی پیشرفت از اهمیت زیادی برخوردار است و می‌تواند به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی و تأثیرگذار در تبیین و طراحی الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی قرار گیرد.

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مؤلفه‌ی ابتناء بر عدالت و معنویت

مؤلفه	ردیف	گویه	Mean	Std. Deviation	سطح
ابتناء بر عدالت و معنویت	۱	به نظر شما مبارزه با فساد تا چه اندازه در ایجاد یک الگوی توسعه سیاسی اسلامی ایرانی اهمیت دارد؟	۴/۷۲	۰/۶۰۱	زیاد
	۲	به نظر شما نحوه پیشبرد و هدایت سیاست‌ها و خط مشی‌های مرتبط با عدالت و معنویت در ایجاد یک الگوی توسعه سیاسی اسلامی ایرانی نقش دارد؟	۴/۳۹	۰/۸۰۲	زیاد
	۳	به نظر شما ایجاد اتحاد ملی و همدلی سیاسی در ایجاد یک الگوی توسعه سیاسی اسلامی ایرانی نقش دارد؟	۴/۵۰	۰/۷۰۴	زیاد
	۴	به نظر شما ایجاد رفاه عمومی در توسعه و به‌وجود آمدن یک الگوی توسعه مبتنی بر اسلامی ایرانی پیشرفت تا چه اندازه تأثیرگذار است؟	۴/۵۲	۰/۷۰۲	زیاد
	۵	به نظر شما تا چه اندازه الگوی ایرانی اسلامی بر پایه عدالت محوری و معنویت‌گرایی قرار گرفته است؟	۳/۲۰	۱/۱۴	متوسط
	۶	الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر الگوی اسلامی ایرانی تا چه اندازه می‌تواند اقتصاد عدالت محور را در بر داشته باشد؟	۳/۹۲	۰/۹۹۷	زیاد
میانگین کل مؤلفه ابتناء بر عدالت و معنویت: (Mean=۴/۲۱ و SD=۰/۵۰۶)					

کلید: کم = (۱-۲/۵۹)، متوسط = (۲/۶-۳/۵۹)، زیاد = (۳/۶-۵)

مؤلفه انطباق با مقتضیات بومی

همان‌طور که نتایج حاصل تحقیق نشان می‌دهد؛ میانگین تمامی گویه‌های مؤلفه‌ی انطباق با مقتضیات بومی در دامنه زیاد (۵-۳/۶۰) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه «انطباق با مقتضیات بومی» برابر با (Mean=۳/۸۱ و SD=۰/۶۵۴) بوده و در سطح دامنه امتیازی زیاد قرار دارد. بنابراین می‌توان گفت که از دید پاسخ‌گویان در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی کشور با تأکید بر الگوی اسلامی پیشرفت، مؤلفه‌ی

«انطباق با مقتضیات بومی» از اهمیت زیادی برخوردار است و به‌عنوان یکی از شاخص‌های اصلی توسعه سیاسی مطرح است.

جدول ۳: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مؤلفه‌ی انطباق با مقتضیات بومی

سطح	Std. Deviation	Mean	گویه	ردیف	مؤلفه
زیاد	۰/۸۷۰	۳/۶۲	خصوصیات جغرافیایی در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارند؟	۱	انطباق با مقتضیات بومی
زیاد	۰/۸۸۸	۳/۷۰	خصوصیات تاریخی در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارند؟	۲	
زیاد	۰/۷۹۲	۴/۲۹	خصوصیات فرهنگی در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارند؟	۳	
زیاد	۰/۸۷۹	۳/۶۵	خصوصیات قومی در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارند؟	۴	
میانگین کل مؤلفه انطباق با مقتضیات بومی: ($Mean=۳/۸۱$ و $SD=۰/۶۵۴$)					

کلید: کم = (۱-۲/۵۹)، متوسط = (۲/۶-۳/۵۹)، زیاد = (۳/۶-۵)

مؤلفه تضمین‌کننده استقلال کشور: نتایج جدول ذیل حاکی از آن است که به جزو گویه‌های شماره ۳ (دنباله‌روی از غرب در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارد؟) و شماره ۵ (صرفاً ارتباط و تعامل با کشورهای اسلامی در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارد؟) که در دامنه متوسط (۲/۶۰-۳/۵۹) قرار گرفته است؛ میانگین سایر گویه‌ها در دامنه زیاد (۳/۶۰-۵) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه «تضمین‌کننده استقلال کشور» پاسخ‌گویان برابر با ($Mean=۳/۸$ و $SD=۰/۴۷۶$) می‌باشد که در سطح زیاد و مناسبی قرار دارد. در واقع این نتیجه نشان می‌دهد که از دید پاسخ‌گویان در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی کشور مبتنی بر الگوی اسلامی پیشرفت، مؤلفه «تضمین‌کننده استقلال کشور» از اهمیت زیادی برخوردار است.

جدول ۴: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مؤلفه‌ی تضمین کننده استقلال کشور

مؤلفه	ردیف	گویه	Mean	Std. Deviation	سطح
تضمین کننده استقلال کشور	۱	قدرت تصمیم‌گیری در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارد؟	۴/۲۴	۰/۷۴۹	زیاد
	۲	وابستگی سیاسی و اقتصادی در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارد؟	۳/۷۶	۱/۱۶	زیاد
	۳	دنباله روی از غرب در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارد؟	۲/۸۷	۱/۳	متوسط
	۴	تعامل سازنده با کل دنیا در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارد؟	۴/۱۸	۰/۸۶۸	زیاد
	۵	صرفاً ارتباط و تعامل با کشورهای اسلامی در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارد؟	۳/۳۱	۱/۰۵	متوسط
	۶	همه جانبه‌گرایی و حفظ اقتدار و استقلال ملی در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه حدی تأثیر دارد؟	۴/۴۰	۰/۷۲۲	زیاد
میانگین کل مؤلفه تضمین کننده استقلال کشور: (Mean=۳/۱۸ و SD=۰/۴۷۶)					

کلید: کم = (۱-۲/۵۹)، متوسط = (۲/۶-۳/۵۹)، زیاد = (۳/۶-۵).

مؤلفه اقتدار درونی: همان‌طور که نتایج جدول شماره (۴) نشان می‌دهد؛ میانگین تمامی گویه‌های مؤلفه‌ی اقتدار درونی در دامنه زیاد (۳/۶۰-۵) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه «اقتدار درونی» نیز برابر (Mean=۴/۳۹ و SD=۰/۵۶۵) بوده و در سطح دامنه امتیازی زیاد قرار دارد. بنابراین می‌توان گفت که از دید پاسخ‌گویان در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی کشور که مبتنی بر الگوی اسلامی پیشرفت است، مؤلفه‌ی «اقتدار درونی» از اهمیت بسیاری برخوردار است.

جدول ۵: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مولفه‌ی اقتدار درونی

سطح	Std. Deviation	Mean	گویه	ردیف	مؤلفه
زیاد	۰/۹۲۶	۴/۲۶	اتکاء به توان داخلی، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۱	اقتدار درونی
زیاد	۰/۸۲۰	۴/۳۷	حفظ استقلال، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۲	
زیاد	۰/۶۱۸	۴/۶۲	وحدت داخلی، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۳	
زیاد	۰/۶۷۵	۴/۴۷	هویت ملی و داخلی کشور، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۴	
زیاد	۰/۶۴۴	۴/۵۵	عزم و اعتماد به نفس ملی، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۵	
زیاد	۰/۷۰	۴/۴۹	انضباط اجتماعی، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۶	
زیاد	۱/۰۸	۴/۰۵	اقتصاد مقاومتی، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۷	
زیاد	۰/۷۱۲	۴/۴۶	جهش علمی در داخل کشور، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۸	
زیاد	۱/۰۲	۴/۰۲	مصون‌سازی فرهنگی، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۹	
زیاد	۰/۶۹۶	۴/۵۷	حفظ امنیت ملی، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۱۰	
میانگین کل مؤلفه اقتدار درونی: $Mean=4/39$ و $SD=0/565$					

کلید: کم = (۱-۲/۵۹)، متوسط = (۲/۶-۳/۵۹)، زیاد = (۳/۶-۵).

مؤلفه اسلامی بودن: نتایج جدول ذیل نشان می‌دهد که میانگین تمامی گویه‌های مؤلفه‌ی اسلامی بودن در دامنه زیاد (۳/۶-۵) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه «اسلامی بودن» نیز برابر $Mean=4/15$ و $SD=0/565$ بوده و در سطح دامنه امتیازی زیاد قرار دارد. بنابراین می‌توان گفت که از دید پاسخ‌گویان در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی کشور که مبتنی بر الگوی اسلامی پیشرفت است، مؤلفه‌ی «اسلامی بودن» از اهمیت زیادی برخوردار است.

جدول ۶: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مؤلفه‌ی اسلامی بودن

مؤلفه	ردیف	گویه	Mean	Std. Deviation	سطح
اسلامی بودن	۱	معنویت و حیات طیبه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۴/۱۵	۰/۹۷۳	زیاد
	۲	مذهب شیعه و سیره معصومین علیه‌السلام، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۴/۲۰	۱/۰۲	زیاد
	۳	اصول دین اسلام، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۴/۳۰	۰/۹۹۱	زیاد
	۴	فروع دین اسلام، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۳/۹۴	۱/۰۳	زیاد
میانگین کل مؤلفه اسلامی بودن: (Mean= ۴/۱۵ و SD=۰/۸۹۹)					

کلید: کم = (۱-۲/۵۹)، متوسط = (۲/۶-۳/۵۹)، زیاد = (۳/۶-۵).

مؤلفه ابعاد فردی: یافته‌های حاصل از تحقیق در جدول شماره (۶) نشان می‌دهد که به جزو گویه‌های شماره ۹ (عضویت در احزاب و گروه‌های سیاسی در افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟) که در دامنه متوسط (۳/۵۹-۲/۶۰) قرار گرفته است؛ میانگین سایر گویه‌ها در دامنه زیاد (۳/۶۰-۵) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه «ابعاد فردی» پاسخ‌گویان برابر با (Mean = ۴/۲ و SD=۰/۵۰۵) می‌باشد که در سطح زیاد و مناسبی قرار دارد. در واقع این نتیجه نشان می‌دهد که از دید پاسخ‌گویان در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی کشور مبتنی بر الگوی اسلامی پیشرفت، مؤلفه «ابعاد فردی» از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد.

جدول ۷: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مؤلفه‌ی ابعاد فردی

مؤلفه	ردیف	گویه	Mean	Std. Deviation	سطح
ابعاد فردی	۱	خطرپذیری افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۳/۷۶	۰/۸۶۰	زیاد
	۲	وجود همدلی در افراد برای پیشبرد اهداف توسعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۴/۴۰	۰/۶۶۴	زیاد

زیاد	۰/۶۹۹	۴/۴۷	وجود انگیزه نیاز و میل به پیشرفت در افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۳
زیاد	۰/۷۷۴	۴/۴۱	وجود ابتکار و خلاقیت در افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۴
زیاد	۰/۷۶۳	۴/۴۲	وجود انضباط اجتماعی در افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۵
زیاد	۰/۷۲۱	۴/۵۵	قانون‌گرایی و رعایت قوانین و مقررات در افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۶
زیاد	۰/۷۱۱	۴/۴۴	انگیزه مشارکت، تعاون و همیاری در افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۷
زیاد	۱/۱۱	۳/۸۵	اسلام‌گرایی و مذهبی بودن در افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۸
متوسط	۱/۰۳	۳/۰۵	عضویت در احزاب و گروه‌های سیاسی در افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۹
زیاد	۱/۰۷	۴/۲۵	علم‌گرایی و روحیه جستجوگری در افراد یک جامعه، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۱۰
میانگین کل مؤلفه ابعاد فردی: (Mean= ۴/۲ و SD=۰/۵۰۵)				

کلید: کم = (۱-۲/۵۹)، متوسط = (۲/۶-۳/۵۹)، زیاد = (۳/۶-۵).

مؤلفه ملزومات تبیین الگوی توسعه سیاسی: همان‌طور که نتایج حاصل از تحقیق در جدول ذیل مشاهده می‌شود؛ به جزو گویه شماره ۴ (توجه به نگاه اسلام به امر حکومت، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟) که در دامنه متوسط (۲/۶۰-۳/۵۹) قرار گرفته است؛ میانگین سایر گویه‌ها در دامنه زیاد (۳/۶۰-۵) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه «الزامات تبیین الگوی توسعه سیاسی» پاسخ‌گویان برابر با (Mean= ۴/۰۳ و SD=۰/۶۴۴) می‌باشد که در سطح زیاد و مناسبی قرار دارد. در واقع این نتیجه نشان می‌دهد که از دید پاسخ‌گویان در طراحی و تبیین الگوی توسعه

سیاسی کشور مبتنی بر الگوی اسلامی پیشرفت، مؤلفه «الزامات تبیین الگوی توسعه سیاسی» از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد.

جدول ۸: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مؤلفه‌ی الزامات الگوی توسعه سیاسی

سطح	Std. Deviation	Mean	گویه	ردیف	مؤلفه
زیاد	۰/۹۸۶	۴/۰۲	اعتقاد به توحید و مبدأ عالم، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۱	الزامات تبیین الگوی توسعه سیاسی
زیاد	۱/۰۸	۴	رستگاری و محور بودن انسان، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۲	
زیاد	۱/۱۱	۴/۱۵	پیوستگی دنیا و آخرت، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۳	
متوسط	۱/۲	۳/۴۵	توجه به نگاه اسلام به امر حکومت، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۴	
زیاد	۰/۷۲۳	۴/۵۱	نگاه غیرمادی به اقتصاد، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۵	
زیاد	۱/۱۰	۳/۷۶	عدالت محوری، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۶	
زیاد	۰/۷۵۲	۴/۳۷	نگاه به انسان و انسان محوری، تا چه اندازه می‌تواند در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۷	
میانگین کل مؤلفه الزامات تبیین الگوی توسعه سیاسی: Mean = ۴/۰۳ و SD = ۰/۶۴۴					

کلید: کم = (۱-۲/۵۹)، متوسط = (۲/۶-۳/۵۹)، زیاد = (۳/۶-۵).

مؤلفه سیاست‌های کلی نظام اداری: تحلیل داده‌های به‌دست آمده از تحقیق بیانگر آن است که میانگین تمامی گویه‌های مؤلفه‌ی سیاست‌های کلی نظام اداری در دامنه زیاد (۳/۶۰-۵) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه «سیاست‌های کلی نظام اداری» نیز برابر (Mean=۴/۱ و SD=۰/۷۱۶) بوده و در سطح دامنه امتیازی زیاد قرار دارد. بنابراین می‌توان گفت که از دید پاسخ‌گویان در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی

کشور که مبتنی بر الگوی اسلامی پیشرفت است، مؤلفه‌ی «سیاست‌های کلی نظام اداری» از اهمیت زیادی برخوردار است.

جدول ۹: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مؤلفه‌ی سیاست‌های کلی نظام اداری

سطح	Std. Deviation	Mean	گویه	ردیف	مؤلفه
زیاد	۰/۸۳۵	۴/۳۶	دانش‌گرایی در انتصاب و ارتقای مدیران تا چه اندازه در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تأثیر دارد؟	۱	سیاست‌های کلی نظام اداری
زیاد	۰/۹۳۹	۳/۹۸	دانش‌بنیان کردن نظام اداری تا چه اندازه می‌تواند در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۳	
زیاد	۰/۹۴۴	۳/۹۶	یکپارچه سازی اطلاعات اداری در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی تا چه اندازه مؤثر است؟	۳	
میانگین کل مؤلفه سیاست‌های کلی نظام اداری: (Mean=۴/۱ و SD=۰/۷۱۶)					

کلید: کم = (۱-۲/۵۹)، متوسط = (۲/۶-۳/۵۹)، زیاد = (۳/۶-۵).

مؤلفه چشم‌انداز اداری - سازمانی (دولت): یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که؛ میانگین تمامی گویه‌های مؤلفه‌ی چشم‌انداز اداری - سازمانی (دولت) در دامنه زیاد (۵-۳/۶۰) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه «چشم‌انداز اداری - سازمانی (دولت)» نیز برابر (Mean=۴/۲۳ و SD=۰/۷۵۱) بوده و در سطح دامنه امتیازی زیاد قرار دارد. بنابراین می‌توان گفت که از دید پاسخ‌گویان در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی کشور مبتنی بر الگوی اسلامی، مؤلفه‌ی «چشم‌انداز اداری - سازمانی (دولت)» از اهمیت زیادی برخوردار است.

جدول ۱۰: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مؤلفه‌ی چشم‌انداز اداری - سازمانی (دولت)

سطح	Std. Deviation	Mean	گویه	ردیف	مؤلفه
زیاد	۰/۸۵۱	۴/۱۴	سند چشم‌انداز تا چه حدی در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر است؟	۱	چشم‌انداز اداری -
زیاد	۰/۹۱۱	۴/۴۷	به نظر شما تجسم آینده در زمان حال و انعکاس آن در برنامه‌های اداری و دولت، تا چه اندازه در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر است؟	۲	سازمانی (دولت)

زیاد	۱/۰۸	۴/۰۸	قابل دست یافتن یا قابل حصول بودن چشم‌اندازها تا چه اندازه در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر است؟	۳
میانگین کل مؤلفه سیاست‌های کلی نظام اداری: (Mean= ۴/۲۳ و SD=۰/۷۵۱)				

کلید: کم = (۱-۲/۵۹)، متوسط = (۲/۶-۳/۵۹)، زیاد = (۳/۶-۵).

آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی نظام مقدس جمهوری اسلامی

نتایج جدول ذیل حاکی از آن است که میانگین تمامی گویه‌های مؤلفه‌ی آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی نظام مقدس جمهوری اسلامی در دامنه زیاد (۳/۶-۵) قرار دارد. همچنین میانگین کل مؤلفه «آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی نظام مقدس جمهوری اسلامی» نیز برابر (Mean=۴/۲۴ و SD=۰/۶۵۳) بوده و در سطح دامنه امتیازی زیاد قرار دارد. بنابراین می‌توان گفت که از دید پاسخ‌گویان در طراحی و تبیین الگوی توسعه سیاسی کشور مبتنی بر الگوی اسلامی، مؤلفه‌ی «آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی نظام مقدس جمهوری اسلامی» از اهمیت زیادی برخوردار است.

جدول ۱۱: میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های مؤلفه‌ی آرمان‌ها و ارزش‌های

نظام مقدس جمهوری اسلامی

سطح	Std. Deviation	Mean	گویه	ردیف	مؤلفه
زیاد	۱/۱۸	۴/۱۶	توجه به آموزه‌های قرآن کریم تا چه حد می‌تواند در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۱	آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی نظام مقدس جمهوری اسلامی
زیاد	۱/۰۸	۴/۲۱	توجه به احادیث و روایات تا چه حد می‌تواند در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۲	
زیاد	۰/۷۳۶	۴/۳۱	توجه به گفتمان ولایت فقیه تا چه حد می‌تواند در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۳	
زیاد	۰/۷۹۰	۴/۲۸	داشتن انگیزه‌های الهی در بین کارکنان تا چه حد می‌تواند در تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی مؤثر باشد؟	۴	
میانگین کل مؤلفه آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی: (Mean= ۴/۲۴ و SD=۰/۶۵۳)					

رتبه‌بندی مؤلفه‌های تحقیق: به منظور رتبه‌بندی مناسب و دقیق هر یک از مؤلفه‌های پژوهش ابتدا از آزمون فریدمن^۱ جهت تشخیص این موضوع که «آیا مؤلفه‌ها مورد نظر با یکدیگر تفاوت دارند یا خیر؟» استفاده کرده و رتبه‌بندی انجام شده است.

آزمون رتبه بندی فریدمن

این آزمون بر مجموع رتبه‌های مشاهدات مبتنی است. این آزمون شبیه تحلیل واریانس است با این تفاوت که نیازی به فرض نرمال بودن جامعه‌ها ندارد و به جای استفاده از خود داده‌ها از رتبه آنها استفاده می‌کند و رابطه آن به شرح ذیل می‌باشد.

$$X^2 = \frac{12}{n(n+1)} \sum_{i=1}^k \frac{R_i^2}{n_i} - 3(n+1)$$

$$k = \text{تعداد جامعه} \quad N = n_1 + n_2 + n_3 + \dots + n_k$$

فرض مورد نظر در این پژوهش برای آزمون فریدمن به شرح ذیل می‌باشد:

میان مؤلفه‌های تبیین الگوی توسعه سیاسی ایران با استناد به الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت تفاوتی وجود ندارد= H0
میان مؤلفه‌های تبیین الگوی توسعه سیاسی ایران با استناد به الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت تفاوتی وجود دارد= H1

با انجام آزمون توسط نرم‌افزار SPSS درباره داده‌ها نتایج زیر (جداول زیر) حاصل شده است. طبق جدول خروجی آمار توصیفی (میانگین رتبه‌ها) می‌توان گفت که بین مؤلفه‌ها تفاوت وجود دارد. همچنین با توجه به سطح معناداری به دست آمده که کمتر از ۵ درصد است ($p \leq 0.05$)، فرضیه H0 رد شده و ادعای یکسان بودن رتبه (اولویت) مؤلفه‌ها پذیرفته نمی‌شود. بنابراین با توجه به پذیرفته شدن فرضیه H1، جهت رتبه‌بندی مؤلفه‌ها از آزمون ویلکاکسون^۲ استفاده می‌کنیم.

جدول ۱۲: خروجی آمار توصیفی (میانگین رتبه‌ها) مبتنی بر آزمون فریدمن

میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها
۵/۸۲	ابتناء بر عدالت و معنویت
۳/۸۶	انطباق با مقتضیات بومی
۳/۵۸	تضمین‌کننده استقلال کشور
۷/۳۲	اقتدار درونی
۵/۹۸	اسلامی بودن

1. Friedman test

2. Wilcoxon

۵/۴۳	ابعاد فردی
۴/۸۲	الزامات تبیین الگوی توسعه سیاسی
۵/۳۴	سیاست‌های کلی نظام اداری
۶/۳۸	چشم‌انداز اداری - سازمانی (دولت)
۶/۴۸	آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی نظام مقدس جمهوری اسلامی

جدول ۱۳: خروجی آمار استنباطی مبتنی بر آزمون فریدمن

تعداد (N)	۳۰۷
آماره آزمون (Chi-Square)	۴۱۸/۴۹۲
درجه آزادی (df)	۹
سطح معناداری (sig.)	۰/۰۰۰

نتیجه‌گیری

اگر چه در موضوع توسعه مطالب و مباحث مختلفی وجود دارد و از زوایا و ابعاد مختلف تاکنون به آن پرداخته شده است اما، شکی نیست که رویکرد غالب ادبیات توسعه ناظر به وجه سیاسی آن می‌باشد. توسعه سیاسی در کلی‌ترین تعریف، فرآیندی است که طی آن ظرفیت ساختارها و نهادهای سیاسی، همچنین پویایی نیروها و روابط سیاسی یک کشور در جهت ساماندهی امور عمومی (داخلی و خارجی) افزایش می‌یابد. توسعه سیاسی در تعریف کلی به معنای افزایش ظرفیت ساختارها و نهادهای حکومت، توانمندی نخبگان و نیروهای سیاسی و پویایی روابط سیاسی در جهت ساماندهی امور داخلی و خارجی یک جامعه است. براساس این تعریف، توسعه سیاسی، علاوه بر دموکراتیک‌شدن حکومت و روابط سیاسی شامل ملاک‌ها و معیارهایی چون کارآمدی حکومت و نخبگان سیاسی، توانمندی تشکلهای سیاسی و مدنی، تعادل فرهنگ و گفتارهای سیاسی و سرانجام، توانمندی شهروندان برای مشارکت هماهنگ و هم‌افزا در ساماندهی و بهبود امور عمومی هم هست. بنابراین مسأله اساسی، تبیین الگوی توسعه سیاسی ایران با استناد به الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت با توجه به اسناد فرادستی نظام از جمله سند چشم‌انداز، قانون اساسی و برنامه‌های توسعه است. الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی به‌عنوان رهیافتی جدید و با ارزش در کنار سایر راهبردهای توسعه و رشد سیاسی اهمیت یافته و نظام اسلامی را به فکر طراحی و پیاده‌سازی برنامه‌های مرتبط با آن انداخته تا از مزایای بالقوه آن بهره‌جویی کند. از این جهت، با شناسایی و نظارت بر این عوامل، نهاد سیاسی می‌تواند به پیاده‌سازی موفقیت‌آمیز الگوی پیشرفت اطمینان داشته باشد. از این نظر، نتایج مطالعه با روش پیمایشی توصیفی تحلیلی و با مروری بر مطالعات و اسناد موجود ابعاد و مؤلفه‌های تبیین الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی را شناسایی نموده و این مؤلفه‌ها را طی دو مرحله با نمونه آماری ۳۰۷ نفری از صاحب‌نظران و خبرگان الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت مورد آزمون قرار داده و تأثیر و ارتباط هر یک از

مؤلفه‌ها را سنجید. برای سنجش اعتبار و روایی ابعاد و مؤلفه‌ها از نظرات خبرگان و کارشناسان و همچنین آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج سنجش آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۹۲ درصد قابلیت اطمینان بوده است. نتایج مطالعه نشان داده است که الگوی توسعه سیاسی مبتنی بر پیشرفت اسلامی ایرانی دارای ۱۰ مؤلفه اصلی است که هر یک از این مؤلفه‌ها ضمن ارتباط با یکدیگر دارای اهمیت و وزنی مشخص یا به عبارت دیگر رتبه خاص خود در مدل تبیینی الگو هستند. در این پژوهش به منظور رتبه‌بندی مناسب و دقیق هر یک از مؤلفه‌های پژوهش ابتدا از آزمون فریدمن (با فرض وجود تفاوت) استفاده شد و در نهایت مؤلفه‌های تحقیق رتبه‌بندی شدند. نتایج نشان داده که اقتدار درونی، آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی و داشتن چشم‌انداز اداری و سازمانی دارای بالاترین وزن و رتبه را در سازه‌ی الگویی تبیین سیاسی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت را دارند. آزمون میانگین و انحراف استاندارد برای ارزیابی مؤلفه‌ها و گویه‌های سؤالات مورد سنجش آنها استفاده شد. میانگین گویه‌ها نیز بر اساس سه دامنه امتیازی کم (۱-۲/۵۹)، متوسط (۳/۵۹-۳/۶۰) و زیاد (۳/۶۰-۵) مورد سنجش قرار گرفت. با این توصیف از یافته‌های تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که برای رسیدن به الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، لازم است در دوره دوم انقلاب اسلامی از منظر الگوی سیاسی پیشرفت، تحول و پویایی بزرگی را ایجاد کرد، تا به آرمان‌ها و اهداف دست یافت. در این میان از بُعد سیاسی باید اقتدار درونی، آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی، چشم‌انداز اداری سازمانی، ابتناء بر عدالت و معنویت و ابعاد فردی الگوی توسعه سیاسی بیش از همه مورد تأکید قرار گرفته و اصلاحات اساسی و بازنگری‌های لازم صورت گیرد. مطالعات پیشین و مشکلات موجود نیز حاکی از آن است که این مؤلفه‌ها در بین شاخص‌ها و مؤلفه‌های مورد بررسی بیشترین توجه را می‌طلبد.

References

- Abdollahi, M. (2010), "Globalization, Ultrnationalism and Transformation in the Political Concept", *Journal of Politics*, Volume 40, No. 1, 178-194. (In Persian)
- Afkhami Ardakani, Mehdi (2011), *Islamic-Iranian Model of Progress in Imam Khomeini's Thought*, Master Thesis, Yazd, Yazd University. (In Persian)
- Ali Ahmadi, Alireza (2011), *Pre-Islamic-Iranian model of progress*, knowledge production publication, first edition. (In Persian)
- Ali Asghar, Nasiri (2010), *Political Development from the Perspective of Ayatollah Khamenei*, Master Thesis, Baqer Al-Uloom University. (In Persian)
- Azimi, Hossein (2018), *Proposing basic model lines for planning in Iran based on the principles of the Constitution of the Islamic Republic of Iran*. *Iran Today in the Mirror of Development Issues*, Publication of Islamic Culture. (In Persian)
- Azizi, Hassan; Shafiee, Ismail and Golshani, Alireza (2018), "Realization of Political Development in the Iranian Islamic Model of Progress", *Tehran, Journal of Iranian Islamic Model of Progress Studies*, spring and summer, No. 11. (In Persian)

- Baker, Terzal (2010), *How to conduct social research*, translated by Houshang Naebi, Tehran, Rosh Publications. (In Persian)
- Bashirieh, Hossein (2001), *Barriers to Political Development of Iran*, Tehran, Gam-e No Publications. (In Persian)
- Behji, Hamid (2013), *The Model of Political Development in the Islamic Republic of Iran*, PhD Thesis, Tehran, Allameh Tabatabaei University. (In Persian)
- Brown, L. D. (1991), *Bridging Organizations and Sustainable Development*. *Human Relations*, 44(8), 807-831.
- Bunstra, Jos (2012), "Democracy in Central Asia: Sowing in Unfertile Fields?", *EUCAM Policy Brief*, No. 23, 1-5.
- Center for Iranian Islamic Model of Progress (2015), *Document of the Islamic-Iranian Base Model of Progress*, Useful. (In Persian)
- Delavar, Abolfazl (2015), "Classical Patterns of Political Development: A Look at the Western European Experience", *Quarterly Journal of Welfare Planning and Social Development*, Volume 6, Number 22. (In Persian)
- Eivazi, M (2006), *Political Participation in the Islamic Republic of Iran*, Islamic Revolution Documents. (In Persian)
- Eivazi, S. N (2017), *Political development in the Iranian Islamic model of progress*, Two Scientific-Research Journals of Progress Model Studies. (In Persian)
- Falk, R (1972), *This Endangered Planet: Prospects and Proposals for Human Survival*, New York: Ruteledge? Five, 209-246.
- Farhadi, M (2016), "The relationship between political indicators and tendency toward Islam in Central Asia (study)" Case: To Daesh (*International Political Approaches*), 7th Year, No. 46: 144-175. (In Persian)
- Hafeznia, Mohammad Reza (2009), *Introduction to Research Methodology in Humanities*, Tehran, Samat Publications, Fourth Edition. (In Persian)
- Hosseini, Monir al-Din (2001), *Remembrance of the Professor*, Office of the Qom Academy of Islamic Sciences: Fajr Publications Islamic-Iranian, 9-43. (In Persian)
- Huntington, Samuel (1991), *the political system and societies undergoing change*, (T. M. Salasi, Editing) Science Publications.
- Jafar Pishefard, Mostafa; Jabal Ameli, Mohammad Saeed (2020), *Challenges and Requirements for Implementing the Iranian Islamic Model of Progress*, Tehran, 9th Iranian Islamic Model of Progress Conference. (In Persian)
- Janvery, Alian de & etal (1999), *The Dynamics of Rural Poverty in Latin Amreica in foram Modernization to Globalization*, edited by Robert.
- Judge Mirsaeidi, Seyed Alireza; Tajabadi Hossein (2016), "The concept of development and progress in the thought of the Supreme Leader (Modzaleh Al-Aali)", *Quarterly Journal of Islamic Management*, Volume 42, Number 3, Autumn. (In Persian)
- Kazemi, Seyed Ali Asghar (1998), *The Crisis of Modern Society*, Tehran: Islamic Culture Publishing Office. (In Persian)
- Khalili Shourini, Siavash (2010), *Research Methods Mixed with Emphasis on Localization*, Tehran, Book Memorial Publishing, First Edition. (In Persian)
- Mankiff, J (2014), *The United States and Central Asia after*, CSIS, 50: 1-31.
- Mirzadeh, H. (1996), *Review of Revolutionary Theories in Social Sciences*, Strategy.

- Momeni, Mansour; Faal Qayyumi, Ali (2012), *Statistical analysis using SPSS*, Tehran, author. (In Persian)
- Nikoonhad, M. A. (2018), *Research process of political development process in the field of motifs*, Parliament and Strategy, Year 25, Issue 90. (In Persian)
- Nogaard, K (1991), *Sustainable and Discounting the Futher in R Costanza (ed)*, Ecological Economics New Yourk: Colombia University press.
- Pearc, D. et al (1989), *Blue Print for a Green Economy*, London: Earthscan press.
- Rasell, Diana (1995), *Theory and Practice in Sustainability and Sustainable Development*, U.S. Agency for International Development Center for Development Information and Evaluation.
- Redclift, Michael; Sage, Colin (1994), *Strategies for sustainable Development*, England: John wiley & Sons, LTD.
- Ritzer, George (1998), *Sociological Theories in Contemporary Times*, translated by Mohsen Thalasi, Tehran: Scientific Publications.
- Rod, M. A (2009), *Study of Development Trends and Structural Barriers to Development in Iran*, Iran, 10th, No. 1, 29-63. (In Persian)
- Rosheh, Gay (1997), *Social Change*, translated by Mansour Vosoughi, Tehran: Ney Publishing.
- Rustemova, A (2011), "Political Economy of Central Asia: Initial Reflections on the Need for a New Approach", *Journal of Eurasian Studies* 2: 3039.
- Sanchuli, Zeinab (2013), "Explaining the nature of the Iranian Islamic model of progress", *Islamic Iranian Progress Model*, Volume 2, No. 3, 79-104.
- Shepherd, Andrew (2001), *sustainable Rural Development*, Britain: Macmillan press LTD.
- Statements of the Supreme Leader (Supreme Leader), the information base of the Office of the Supreme Leader.
- Supreme Leader (Mudzalah Al-Aali), Hadith of the Province CD, Institute for the Preservation and Publication of the Works of Ayatollah Khamenei.
- UNESCO (1994), *Educating for sustainable future*, Thessaloniki: Lesco /The Government of Greece.
- United Nations Development Programme (1992). *Human Development Report*, New York: Oxford.
- Vafaei, Khosrow (2014), "Political Development and Modern Politics: Harms and Challenges of Political Development in Contemporary Iran", *Political Science Quarterly*, Tenth Year, Issue 29, winter 2014. (In Persian)
- Alvin, Y (2001), *Social Change and Development*, translated by Mahmoud Habibi Mazaheri, Tehran: Institute for Strategic Studies Publications.
- Zamani, F. M. (2013), *Analysis of Iran's development model between the two revolutions on political and social order*. *Strategy*, 39-7.